

CÔNG TÁC THÔNG TIN ĐỐI NGOẠI

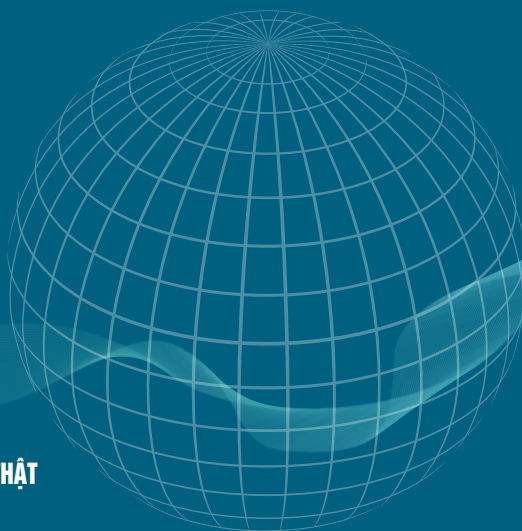
HƯỚNG TỚI CÁC MỤC TIÊU
CHIẾN LƯỢC 2030,
TẦM NHÌN 2045

PGS.TS. LÊ HẢI BÌNH
(Chủ biên)

(Sách chuyên khảo)

**NHÀ XUẤT BẢN
CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT**

CÔNG TÁC

THÔNG TIN ĐỐI NGOẠI

HƯỚNG TỚI CÁC MỤC TIÊU CHIẾN LƯỢC 2030, TẦM NHÌN
2045

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

Số 6/86 Duy Tân, Cầu Giấy, Hà Nội, ĐT: 080.49221, Fax: 080.49222

Email: suthat@nxbctqg.vn, Website: www.nxbctqg.org.vn

Sách điện tử: www.stbook.vn, www.thuviencoso.vn, sachquocgia.vn

Chịu trách nhiệm xuất bản

GIÁM ĐỐC - TỔNG BIÊN TẬP

PGS.TS. VŨ TRỌNG LÂM

Chịu trách nhiệm nội dung

PHÓ GIÁM ĐỐC – PHÓ TỔNG BIÊN TẬP

ThS. NGUYỄN HOÀI ANH

Chịu trách nhiệm tổ chức xuất bản điện tử

PHÓ GIÁM ĐỐC

ThS. NGUYỄN THÁI BÌNH

Biên tập nội dung: ThS. CÙ THỊ THÚY LAN

NGUYỄN HẢI BÌNH

ThS. LÊ THỊ THANH HUYỀN

TRẦN PHAN BÍCH LIỄU

Trình bày bìa: LÊ HÀ LAN

Chế bản vi tính: PHẠM THỊ THU HỒNG

Sửa bản in: BAN SÁCH QUỐC TẾ

Đọc sách mẫu: PHÒNG BIÊN TẬP KỸ THUẬT

CÔNG TÁC THÔNG TIN ĐỐI NGOẠI

HƯỚNG TỚI CÁC MỤC TIÊU
CHIẾN LƯỢC 2030,
TẦM NHÌN 2045

NHÓM TÁC GIẢ

Chủ biên: PGS.TS. Lê Hải Bình, Ủy viên dự khuyết
Trung ương Đảng
Phó Trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương
Phó Trưởng Ban Thường trực Ban Chỉ đạo
Công tác thông tin đối ngoại Trung ương

Thành viên: ThS. Hoàng Thị Hà Nguyên
ThS. Phan Mạnh Tường
ThS. Lê Hồng Vân
TS. Bùi Huy Nam

PGS.TS. LÊ HẢI BÌNH
(Chủ biên)

CÔNG TÁC THÔNG TIN ĐỐI NGOẠI

**HƯỚNG TỚI CÁC MỤC TIÊU
CHIẾN LƯỢC 2030,
TẦM NHÌN 2045**

(Sách chuyên khảo)

**NHÀ XUẤT BẢN
CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT**

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Trong công tác đối ngoại, thông tin đối ngoại được coi là một trong những công cụ quan trọng, phổ biến, có ảnh hưởng lớn đến hoạt động đối ngoại của các quốc gia.

Những năm qua, Đảng và Nhà nước ta đặc biệt quan tâm đến hoạt động này, đồng thời xác định nhiệm vụ trọng yếu của công tác thông tin đối ngoại là phổ biến kịp thời, chính xác các quan điểm, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước trên mọi phương diện, trong mọi lĩnh vực, qua đó thể hiện rõ ràng quan điểm, lập trường của Việt Nam về các vấn đề quốc tế; đồng thời quảng bá hình ảnh đất nước, con người, lịch sử, văn hóa Việt Nam và thành tựu to lớn đất nước đạt được trong thời kỳ đổi mới... đến bạn bè quốc tế.

Phát huy vai trò của công tác thông tin đối ngoại cũng là cách thức hiệu quả để tranh thủ cao nhất sự ủng hộ của bạn bè quốc tế, sự đồng tình, đóng góp của cộng đồng người Việt Nam tại nước ngoài, đối với quá trình xây dựng, bảo vệ Tổ quốc cũng như kịp thời phản bác các quan điểm xuyên tạc, vô căn cứ về Việt Nam, chống Đảng, chống Nhà nước, chống chế độ.

Cuốn sách *Công tác thông tin đối ngoại hướng tới các mục tiêu chiến lược 2030, tầm nhìn 2045* do PGS.TS. Lê Hải Bình, Phó Trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương làm chủ biên nhấn mạnh tư duy và phong cách ngoại giao Hồ Chí Minh, trong đó có công tác thông tin đối ngoại. Sự chân thành, có lý, có tình, trí tuệ uyên bác, ứng xử tinh tế trong giao tiếp và trước hết là biết lấy đại nghĩa, chí nhân, phát huy chính nghĩa của Việt Nam để tranh thủ sự ủng hộ của bạn bè quốc tế, thuyết phục, cảm hóa kẻ thù, đã đem lại không chỉ các chiến lược đối ngoại hiệu quả mà còn cả tình cảm và ấn tượng tốt đẹp của thế giới về đất nước và sự nghiệp của dân tộc Việt Nam, làm cho những kẻ đối địch cũng phải kiêng nể. Cuốn sách cũng trình bày một cách hệ thống từ lý luận đến thực tiễn, từ lịch sử đến hiện tại, từ bối cảnh quốc tế đến tình hình trong nước về công tác thông tin đối ngoại; chỉ rõ những thành tựu đạt được, cùng một số hạn chế, thiếu sót của công tác thông tin đối ngoại từ khi đất nước tiến hành đổi mới (năm 1986) đến nay, đề xuất giải pháp góp phần đổi mới công tác thông tin đối ngoại phục vụ các mục tiêu chiến lược của đất nước trong tình hình mới.

Xin giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

Tháng 11 năm 2023

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

LỜI MỞ ĐẦU

Công tác thông tin đối ngoại là bộ phận quan trọng của công tác tư tưởng và công tác đối ngoại của Đảng, được Chủ tịch Hồ Chí Minh rèn luyện, trực tiếp triển khai phục vụ sự nghiệp đấu tranh cách mạng, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Vào những năm 1920, khi đất nước ta còn lầm than, con đường giải phóng dân tộc bế tắc, Chủ tịch Hồ Chí Minh, với tên gọi Nguyễn Ái Quốc cùng những người bạn chiến đấu và học trò của mình đã mang ánh sáng chủ nghĩa Mác - Lênin đến với nhân dân ta. Sự xuất hiện và phát triển của chủ nghĩa Mác - Lênin tại Việt Nam là một dấu mốc quan trọng trong lịch sử tư tưởng nước nhà cũng như cách mạng Việt Nam thời điểm đó. Hoạt động thông tin về tình hình thế giới, truyền bá chủ nghĩa Mác - Lênin vào Việt Nam của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc chính là hoạt động thông tin đối ngoại.

Kể từ khi nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, nay là nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam ra đời ngày 02/9/1945, công tác thông tin đối ngoại đã góp phần giới

thiệt nước ta ra bên ngoài, tranh thủ sự đồng tình ủng hộ và giúp đỡ của nhân dân thế giới đối với sự nghiệp đấu tranh thực hiện thống nhất đất nước và công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Với những đóng góp tích cực, hiệu quả của công tác thông tin đối ngoại, làn sóng phản đối cuộc chiến tranh phi nghĩa của thực dân Pháp, đế quốc Mỹ lan rộng khắp thế giới và dâng cao mạnh mẽ ở ngay trong lòng hai quốc gia này. Sự đồng tình ủng hộ, giúp đỡ của bạn bè và nhân dân tiến bộ trên toàn thế giới trở thành nhân tố quan trọng góp phần làm nên những chiến thắng vang dội, chấn động địa cầu của dân tộc ta. Hình ảnh một đất nước Việt Nam nhỏ bé nhưng kiên cường bất khuất, với những con người vĩ đại như Hồ Chí Minh và các học trò xuất sắc của Người như Võ Nguyên Giáp,... đã ghi dấu ấn sâu sắc trong lòng bạn bè quốc tế cho đến ngày nay. Vai trò, vị thế của Việt Nam được nâng cao trong sự nghiệp đấu tranh chung cho hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và chủ nghĩa xã hội.

Bước vào giai đoạn lịch sử mới sau khi thống nhất hai miền Nam Bắc, nhất là trong thời kỳ đổi mới, công tác thông tin đối ngoại tiếp tục đồng hành và đóng góp vào những thành tựu trên mọi lĩnh vực của đất nước. Ngày 14/02/2012, Bộ Chính trị ban hành Kết luận số 16-KL/TW về Chiến lược phát triển thông tin đối ngoại giai đoạn 2011-2020 (sau đây

gọi tắt là Kết luận số 16-KL/TW) đã khẳng định vai trò quan trọng của công tác thông tin đối ngoại đối với công cuộc xây dựng, bảo vệ và phát triển đất nước. Sau hơn 10 năm thực hiện Kết luận số 16-KL/TW, công tác thông tin đối ngoại đã đạt được nhiều kết quả quan trọng. Nhận thức của đội ngũ cán bộ, đảng viên, quần chúng nhân dân trong và ngoài nước về công tác thông tin đối ngoại được nâng cao; nội dung và phương thức thực hiện ngày càng được đổi mới, đa dạng. Nhiều chính sách, giải pháp cụ thể được triển khai hiệu quả, nâng tầm công tác thông tin đối ngoại. Việc triển khai tích cực Kết luận số 16-KL/TW đã góp phần tạo nên nguồn sức mạnh to lớn, giúp nâng cao tiềm lực, vị thế và uy tín của Đảng và Nhà nước ta trên trường quốc tế; củng cố, phát triển quan hệ hợp tác với các quốc gia và vùng lãnh thổ, tổ chức quốc tế; đấu tranh bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, phản bác quan điểm sai trái, luận điệu xuyên tạc, làm thất bại âm mưu phá hoại của các thế lực thù địch. Đồng thời, thông tin đối ngoại cũng dần trở thành chủ đề thu hút sự quan tâm, nghiên cứu của giới học thuật, trở thành ngành đào tạo tại nhiều trường đại học trong nước.

Trên bình diện quốc tế, thông tin đối ngoại sớm được coi là vấn đề học thuật quan trọng, được nghiên cứu chuyên sâu và phục vụ đắc lực cho các chiến lược sức mạnh mềm,

chiến tranh thông tin của các nước lớn. Tại Việt Nam, bên cạnh những điểm chung với quốc tế, thông tin đối ngoại cũng mang nhiều nét riêng phù hợp với đặc điểm tình hình đất nước. Hay nói cụ thể hơn, những yêu cầu, nhiệm vụ của đất nước trong từng thời kỳ lịch sử đã không ngừng làm phong phú, sâu sắc hơn nội hàm thông tin đối ngoại, tạo nên một khái niệm thông tin đối ngoại riêng của Việt Nam. Điều này phản ánh tư duy biện chứng, lý luận luôn gắn với thực tiễn của Đảng ta, cũng là yêu cầu bắt buộc đối với những người nghiên cứu về thông tin đối ngoại.

Ngày nay, trước những diễn biến phức tạp và đầy biến động của tình hình quốc tế cùng yêu cầu, nhiệm vụ của đất nước trong giai đoạn phát triển mới, khi mà “đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay”, thì thông tin đối ngoại càng cần phải tiếp tục được nghiên cứu, bổ sung, hoàn thiện về mặt nội hàm; công tác thông tin đối ngoại càng cần được tổng kết, đánh giá toàn diện để rút ra được những bài học kinh nghiệm, chỉ ra vấn đề tồn tại, hạn chế, từ đó đưa ra biện pháp giúp nâng cao hơn nữa hiệu quả công tác thông tin đối ngoại. Bên cạnh đó, để các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước đi vào cuộc sống, công tác thông tin đối ngoại thực sự huy động được sự tham gia tích cực của đông đảo

quần chúng nhân dân trong nước, cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài, thì mỗi người dân, nhất là đội ngũ cán bộ lãnh đạo, đảng viên, những nhà hoạch định chính sách cũng cần hiểu rõ, nắm chắc tri thức về thông tin đối ngoại. Theo đó, việc phổ biến, thông tin tuyên truyền nói chung và công tác thông tin đối ngoại nói riêng phải có sự đổi mới về phương pháp, bảo đảm “dễ đọc, dễ hiểu, dễ triển khai”.

Với tinh thần đó, nhóm tác giả đã nỗ lực tổng hợp phân tích, nghiên cứu biên soạn cuốn sách *Công tác thông tin đối ngoại hướng tới các mục tiêu chiến lược 2030, tầm nhìn 2045*. Cuốn sách mang đến một bức tranh tổng thể về thông tin đối ngoại, từ lý thuyết đến thực tiễn triển khai, từ lịch sử đến hiện tại, từ quốc tế đến Việt Nam. Trong đó, điểm nổi bật là việc nhóm tác giả đã bổ sung và đưa ra được khái niệm về thông tin đối ngoại phù hợp với bối cảnh tình hình mới; đề xuất các giải pháp nhằm đổi mới toàn diện công tác thông tin đối ngoại, bao gồm xác định mục tiêu, phương châm, nguồn lực, yêu cầu về đổi mới tư duy, nội dung, phương thức triển khai, góp phần vào nỗ lực chung của công tác tuyên giáo và đối ngoại nhằm đẩy mạnh quảng bá hình ảnh đất nước, con người, văn hóa Việt Nam; củng cố, nâng cao hơn nữa vai trò, vị thế, uy tín của Việt Nam trên trường quốc tế. Nhóm tác giả cũng hy vọng cuốn sách sẽ là tài liệu tham khảo,

nghiên cứu hữu ích cho các nhà nghiên cứu, các học viên, sinh viên chuyên ngành báo chí, ngoại giao và tất cả những ai mong muốn đóng góp sức mình vào công tác thông tin đối ngoại của đất nước.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN HOẠT ĐỘNG THÔNG TIN ĐỐI NGOẠI TRÊN THẾ GIỚI

I. CƠ SỞ LÝ LUẬN

1. Một số khái niệm cơ bản

Chủ thể: Thông tin đối ngoại xét đến cùng là hành vi của giai cấp thống trị, phục vụ cho mục tiêu chính trị, mang tính chính trị và giai cấp. Bởi vậy, chủ thể thực hiện công tác thông tin đối ngoại, hiểu theo nghĩa rộng là giai cấp, chính đảng, quốc gia,... theo nghĩa hẹp là cá nhân, tổ chức, cơ quan đơn vị thông tin, giới thiệu, truyền bá, giải thích các chủ trương, quan điểm và những vấn đề khác phục vụ cho lợi ích quốc gia - dân tộc đến với cộng đồng quốc tế.

Đối tượng: Trong lĩnh vực thông tin đối ngoại, đối tượng không giống như cặp khái niệm “đối tượng”, “đối tác” của lĩnh vực đối ngoại. Trong lĩnh vực đối ngoại, đối tượng là thuật ngữ chỉ mối quan hệ đối kháng, đối chọi, chống đối,

thù địch,... gây bất lợi cho việc bảo đảm lợi ích của các bên tham gia vào hoạt động nào đó, hay có thể hiểu ngắn gọn “đối tượng” là “đối tượng đấu tranh”, đối lập với “đối tác” là “đối tác hợp tác”. Đối với lĩnh vực thông tin đối ngoại, “đối tượng” vừa là chỉ “đối tượng đấu tranh”, mà cũng là “đối tượng hợp tác”; cá nhân, tổ chức, quốc gia ... mà chủ thể thực hiện công tác thông tin đối ngoại thông qua các biện pháp nghiệp vụ tác động đến suy nghĩ, nhận thức, hành động theo hướng mà chủ thể thông tin đối ngoại mong muốn. Ví dụ, bạn bè quốc tế là đối tượng của công tác thông tin đối ngoại, công tác thông tin đối ngoại giúp bạn bè quốc tế hiểu rõ hơn về chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước ta, tích cực ủng hộ, hỗ trợ Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước. Đồng thời các thế lực thù địch, chống đối thường xuyên tuyên truyền chống phá; tổ chức, cá nhân xuyên tạc, vu cáo, có những nhận xét, đánh giá thiếu khách quan, không đúng sự thật về tình hình dân tộc, tôn giáo, dân chủ, nhân quyền của Việt Nam cũng là đối tượng của công tác thông tin đối ngoại. Nhiệm vụ của công tác thông tin đối ngoại là phải đấu tranh, phản bác, cung cấp thông tin làm rõ các vấn đề, từng bước thay đổi cái nhìn thiên kiến, phiến diện của các đối tượng và nhóm đối tượng này.

Nội dung: Những vấn đề trong nước được truyền tải đến cộng đồng quốc tế và từ quốc tế thông tin vào Việt Nam giúp đạt được các mục tiêu của công tác thông tin đối ngoại. Nói cách khác, đó là luồng thông tin “đi ra” và luồng thông tin “đi vào”. Thông tin đến với cộng đồng quốc tế là những thông tin tích cực về Việt Nam, ví dụ như chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước trên mọi lĩnh vực; đất nước, con người, lịch sử văn hóa Việt Nam; sự tham gia tích cực, có trách nhiệm của Việt Nam trong giải quyết những vấn đề chung của quốc tế, ... Thông tin quốc tế vào trong nước cần được chọn lọc, bảo đảm phù hợp với chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; không trái với thuần phong mỹ tục, văn hóa truyền thống Việt Nam, góp phần nâng cao hiểu biết, làm phong phú đời sống tinh thần của người dân.

Phương thức: Chỉ việc chủ thể triển khai công tác thông tin đối ngoại vận dụng các phương tiện hiện có để truyền tải thông tin, thông điệp đến đối tượng thông tin đối ngoại. Phương thức thông tin đối ngoại bao gồm nhiều hình thức tương tự với tuyên truyền, ví dụ như tuyên truyền miệng, tuyên truyền qua các phương tiện truyền thông đại chúng, tuyên truyền qua tài liệu và công cụ trực quan, tuyên truyền qua mạng xã hội, ... Đồng thời, phương thức thông tin đối ngoại cũng mang ý nghĩa của phương thức truyền thông.

Để nâng cao hơn nữa hiệu quả công tác thông tin đối ngoại, đổi mới phương thức thông tin đối ngoại là một trong những nhiệm vụ trọng yếu. Trong đó, cần tăng cường ứng dụng các phương thức truyền thông mới, truyền thông đa phương tiện,...

Nguồn lực: Khái niệm nguồn lực là một dạng khái niệm mở, không ngừng được bổ sung, làm giàu thêm để phù hợp với lịch sử phát triển của xã hội loài người, cũng như phù hợp với từng lĩnh vực cụ thể. Ví dụ, trong kinh tế, nguồn lực bao gồm đất đai, vốn, lao động và các yếu tố khác như địa lý, thể chế. Theo từ điển *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, nguồn lực được giải nghĩa là những thứ cung cấp cho một quốc gia, một tổ chức hoặc một cá nhân có thể sử dụng, đặc biệt nhằm mục đích tăng sự thịnh vượng. Theo *Từ điển Tiếng Việt*, nguồn lực là một từ ghép có nghĩa là nơi bắt đầu, nơi phát sinh hoặc nơi cung cấp sức mạnh. Trong lĩnh vực thông tin đối ngoại, nguồn lực được xem là các yếu tố đầu vào phục vụ cho công tác thông tin đối ngoại, bao gồm nhân lực, vật lực và tài lực. Trong đó nhân lực là toàn bộ lực lượng triển khai công tác thông tin đối ngoại, gồm chủ thể triển khai công tác thông tin đối ngoại, những “đối tượng hợp tác” (trường hợp này đối tượng chuyển thành là chủ thể thứ cấp); vật lực là toàn bộ cơ sở vật chất tồn tại dưới dạng vật thể và phi vật thể phục vụ cho công tác thông tin đối ngoại,

từ trụ sở, máy móc, thiết bị, phương tiện, ... cho đến các giải pháp công nghệ, lịch sử, văn hóa dân tộc, ... tài lực là tài chính đầu tư vào công tác thông tin đối ngoại với vai trò chủ đạo là Nhà nước, đồng thời huy động nhiều hơn nữa từ các nguồn xã hội.

2. Nội hàm của thông tin đối ngoại

Thông tin đối ngoại là một vấn đề thu hút được nhiều sự quan tâm của các nhà nghiên cứu trên quốc tế. Các nhà nghiên cứu căn cứ vào tình hình thực tiễn của quốc gia để đưa ra những khái niệm khác nhau về thông tin đối ngoại. Tại Trung Quốc, thông tin đối ngoại được gọi là “tuyên truyền đối ngoại”. Các nhà nghiên cứu nước này xuất phát từ nội hàm của “tuyên truyền”, sau đó gắn “tuyên truyền” với “đối ngoại” để phát triển thành “tuyên truyền đối ngoại”. Theo đó, phạm vi nội hàm tuyên truyền được xác định dựa trên cơ sở tổng kết kinh nghiệm thực tiễn của Trung Quốc trong quá trình thực hiện cách mạng và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Tuyên truyền được định nghĩa là hoạt động xã hội nhằm truyền bá, giải thích lý thuyết, quan niệm, chủ trương và những vấn đề khác liên quan một cách có ý thức của giai cấp, chính đảng, quốc gia và tập đoàn xã hội. Mục đích là nhằm tác động đến hành vi tư tưởng của người khác, làm họ phát triển theo hướng mà chủ thể tuyên truyền mong muốn. Như vậy, nếu xét ở góc độ chủ thể tuyên truyền thì đây là

hành vi của giai cấp thống trị, phục vụ cho các mục tiêu chính trị, mang đậm tính chính trị và giai cấp.

Tại các nước phương Tây, thông tin đối ngoại mang những cách gọi khác nhau, chủ yếu được nhìn nhận như một hoạt động truyền thông đại chúng và diễn ra một chiều tuyến tính. Mô hình truyền thông tuyến tính của nhà xã hội học H. D. Lasswell (1948) là một trong những mô hình truyền thông nổi tiếng và có sức ảnh hưởng lớn nhất. Mô hình truyền thông này công thức cơ bản gồm các bước: “Ai truyền đạt cái gì? Cho ai? Bằng kênh/phương tiện gì? Hiệu quả với công chúng ra sao?”. Trong mô hình này, chủ thể truyền thông giữ vai trò quyết định, có khả năng áp đặt quan điểm, tư tưởng của mình lên đối tượng tiếp nhận. Trong khi đó, người nhận thông điệp chỉ tiếp nhận thông tin một cách thụ động, hầu như không hoặc có rất ít tác động ngược trở lại. Truyền thông đại chúng được hiểu là hoạt động truyền thông được thực hiện thông qua các phương tiện truyền thông đại chúng như báo, đài, phát thanh, truyền hình, ... hướng tới những nhóm công chúng lớn. Ngày nay, hệ thống truyền thông đại chúng có vai trò quan trọng trong việc hình thành và thể hiện dư luận xã hội, tuy nhiên, sự tác động của các phương tiện truyền thông đại chúng rất khác nhau do khác biệt về địa vị xã hội, quyền lợi giai cấp, nhân tố tâm lý và cường độ giao tiếp với phương tiện truyền thông. Liên quan tới truyền thông đại chúng,